

IDIOMALARNING UILYAM SHEKSPIR ASARLARIDAGI IFODASI

Mirzayeva Dilshoda Ikromovna

Farg'ona Davlat Universiteti chet tillari fakulteti xorijiy til va adabiyoti kafedrasida professori

Mamatova Maxmuda Yorqinjon qizi

Farg'ona davlat universiteti (lingvistik) ingliz tili yo'nalishi 21.07- guruh magistranti

Annotatsiya: Maqolada idioma, birlik, idiomalarning turlicha tavsifi, idiomalarning madaniy xususiyatlarni yoritishdagi o'rni yoritilgan. Uilyam Shekspir asarlari hisoblangan "Hamlet", "Otello", "Vindzorning quvnoq xotinlari", "Bo'ron" kabi pyesa va dramalarida qo'llangan ayrim idiomalarning qay ma'noda qo'llanganligi bayon etilgan.

Kalit so'zlar: aqlning ruhi, publitsistik, ilmiy, badiiy asar, iqtibos, pyesa, lord, ibora, izchillik, idioma, ekvivalent, monastir, dramaturg, ritsar, kontekst

KIRISH. Nazariy manbalarni o'rganish asosida tarixiy voqelik bir davr qiyofasini yetkazish vositasidir, degan fikrni aytishimiz mumkin. Davr qiyofasi odatda tarixiy asarlarda milliy o'ziga xoslik yoki unga yaqin bo'lgan milliy rang tushunchasi kabi davr ko'rsatkichlari shaklida o'z ifodasini topadi. Ilmiy maqolalarni boshqa tillarga tarjima qilishning ahamiyati shubhasizdir. Butun dunyodan mashhur olim va yozuvchilar asarlarining nashr qilingan tarjimalari mavjudligi tufayli boshqa tillarda yaratilgan ilmiy, publitsistik, badiiy asarlar bilan yaqindan tanishish imkoniga ega bo'ldik.

"Bo'lish yoki bo'lmaslik" bu savol jahon adabiyotidagi eng mashhur iboralardan biri hisoblanadi. Shu qadar mashhurki, hatto V. Shekspirning "Gamlet" tragediyasini o'qimaganlar ham bu iqtibosni bilishadi va nutqda ishlatishadi. Keling, ingliz adabiyotining durdonasi - Uilyam Shekspir dramaturgilariga ham nazar solamiz.

Uilyam Shekspirning pyesalaridan iqtiboslar: Shekspirning deyarli barcha pyesalari bugungi kunda dolzarb bo'lgan tarmoqlarga ajratilishi mumkin. Keling, o'zbek tiliga mustahkam kirib kelgan ba'zi taniqli Shekspir iboralarini eslaylik.

"Qisqalik - aqlning ruhidir" ("Hamlet") - "Qisqalik - aqlning ruhidir" so'zma-so'z tarjimasi bilan "Hamlet" dan mashhur iqtibos. Bu fikrni birinchi marta Shekspir o'z asarida lord Poloni nomidan ifodalagan. Keyinchalik A.P. Chexov akasi Aleksandruga yozgan maktubida "Qisqalik - iste'dodning singlisi" deb yozadi. Bu iqtibos juda mashhur bo'ldi va rus adabiyotida bu Chexovning nomi qisqalik haqidagi eng mashhur so'zlardan biri bilan bog'liq. Lekin hozir Shekspirning asosiy manba bo'lgan "Qisqalik zukkolik ruhidir" degan iborasini eslaymiz.

"Zaif, sening isming ayol! ("Hamlet") - Ey ayollar, ismingiz xiyonat!" Bu iborani Gamlet onasi Gertrudadan g'azablanganida aytgan, chunki u otasi vafotidan keyin darhol Klavdiyga uylangan. Shunday qilib, Gamlet o'z so'zlari bilan bir ayolning zaifligini, axloqiy beqarorligini umuman barcha ayollarga bog'laydi.

"Sevgining ko'zi - ko'r" - "Sevgi - ko'r". Bu ibora birinchi marta ingliz shoiri Jefri Choser tomonidan Kenterberi ertaklarida (taxminan 1405 yilda) ishlatilgan. Ammo keyinchalik bu ibora keng tarqalmadi va Shekspir uni bir nechta pyesalarida, jumladan,

"Ikki Veronese", "Genrix V" va "Venetsiyalik savdogar" spektakllarida ishlatmaguncha, bosma nashrlarda paydo bo'lmadi. Shunday qilib, Shekspir tufayli "Sevgi ko'r" iborasi juda mashhur bo'lib, tez-tez ishlatib turiladi.

"Bu jinnilik bo'lsa ham, unda usul bor" ("Gamlet") - "Bu jinnilik bo'lsa ham, unda izchillik bor." Bu so'zlarni Polonius shahzoda Gamletning aqldan ozgan, tushunarsiz nutqiga javoban aytadi. Zamonaviy ingliz tilida bu ibora "There's method in my (or somebody's) madness" idiomasi sifatida qo'llaniladi, ya'ni kimdir o'zini g'alati (telba) tutsa, demak, buning sababi bor.

Shekspir iboralari:

"Men uchun bu yunoncha" ushbu ibora siz nimanidir bilmasligingizni yoki tushunmasligingizni anglatadi, bu siz uchun notanish chet tiliga o'xshaydi. O'zbekcha ekvivalenti "Bu men uchun xitoycha harf". Bu ibora dastlab lotin tilida "Graecum est, non legitur" ("Bu yunoncha, uni o'qib bo'lmaydi") paydo bo'lgan. Gap shundaki, o'rta asrlarda monastirlarda xizmatchilar yunoncha matnda tarjima qila olmagan joylarni shu ibora bilan belgilashgan. Bu ibora ingliz tiliga Shekspir va uning "Yuliy Tsezar" (1599) - "Menga yunoncha edi" tragediyasi tufayli kirdi. Bu iborani ingliz dramaturgi Tomas Dekker ham ishlatgan.

"Yuragimni yengimga kiyib yuraman" ("Otello") - va bu Shekspirning "Otello" dan olingan satrlari. Yurakni yengga kiyish - yashirmaslik, his-tuyg'ularni ushlab turmaslik, tom ma'noda "yurakni yengga kiyish" degan ma'noni anglatadi. Ushbu idiomaning kelib chiqishi qiziqarli o'rta asr odati bilan bog'liq. Jang musobaqalarida ritsarlar o'zlarining fidoyiliklari belgisi sifatida qo'llariga lentani bog'lashdi, bu lentani ularga ayoli sovg'a qildi. Shunday qilib, ritsarlar o'zlarining mehr-muhabbatlari haqida hammaga ochiqchasiga aytib berishdi. Shekspir bu iborani o'zining "Otello" asarida shu ma'noda qayd etgan.

"Dunyo - mening chig'anog'im" ("Vindzorning quvnoq xotinlari") - bu "Dunyoda juda ko'p turli xil imkoniyatlar bor" degan ma'noni anglatuvchi juda noodatiy ibora bo'lib, hayotda biror narsaga erishish uchun har qanday imkoniyatdan foydalanish kerak. Ichida marvaridli chig'anoq - boylik, farovonlikni anglatadi. Bu idioma birinchi marta Shekspirning "Vindzorning quvnoq xotinlari" asarida paydo bo'lgan. Ser Falstaff to'pponchaga qarz berishdan bosh tortadi, u "Nega u holda men qilich bilan ochaman" degan mashhur satr bilan javob beradi.

"Tuzlangan bodring ichida" ("Bo'ron") juda o'ziga xos idioma bo'lib, u ko'pincha Uilyam Shekspir nomi bilan bog'lanadi, chunki u bu iborani "Bo'ron" pyesasida birinchilardan bo'lib ishlatgan. Zamonaviy ingliz tilida "be in a pickle", ya'ni "muammoda, qiyin ahvolda bo'lmoq" degan ma'noni anglatadi. Tuzlangan bodringda (so'zma-so'z "sho'r suvda, marinadda") - "muammoda (qiyinchilikda)" degan ma'noni anglatadi. Agar tarixga nazar tashlaydigan bo'lsak, "tuzlangan" so'zi gollandcha "pekkel" - tuzlangan (sabzavotlarni tuzlash uchun ishlatiladigan achchiq sho'r sirka) so'zidan kelib chiqqanligini aniqlaymiz. Katta ehtimol bilan, tuzlangan bodringda "muammoda" degan ma'no o'sha yerda paydo bo'lgan: sho'r suvga tushgan, aralashgan va butunlay yo'qolgan sabzavotlar kabi qiyin vaziyatga tushish. Lekin Shekspirda bu ibora "mastlik holatida bo'lmoq, ya'ni ayanchli holatda bo'lmoq" (tuzlangan - tuzlangan, sho'r, mast) ma'nosini bildirishi ham ko'rinib turibdi. Buni ushbu ibora ishlatilgan kontekstdan ko'rish mumkin:

Alonso: "Qanday qilib bu tuzlangan bodringga keldingiz?" (zamonaviy ingliz tilida "Qanday qilib shunchalik mast bo'ldingiz?") Trinculo: "Men sizni oxirgi marta ko'rganimdan beri shunday tuzlanganman."

XULOSA. E'tibor bering, yuqorida keltirilgan idiomalar juda o'ziga xosdir. Shu bilan birga, ular zamonaviy ingliz tilida keng qo'llaniladi. Umid qilamanki, siz ham bu ajoyib iboralar kinga qarzdor ekanligimizni unutmagan holda nutqingizda ulardan foydalanishni boshlaysiz.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Абдулла Қодирий (2004). Ўткан кунлар. – Тошкент.
2. Абдулла Кадыри (2009). Минувшие дни. – Тошкент.
3. Ахманова О.С. (1969). Словарь лингвистических терминов. – Москва.
4. Черемисина Т.И. (1983). Функциональный аспект неассимилированных заимствований. – Москва.
5. Маслов Ю.С. (1987). Введение в языкознание. – Москва.
6. Ожегов С.И., Шведова Н.Ю. (1999). Толковый словарь русского языка. – Москва.
7. Розенталь Д.Э., Теленкова М.А. (1985). Словарь-справочник лингвистических терминов: пособие для учителя. – Москва.
8. Соболев Л.Н. (1952). Пособие по переводу с русского языка на французский. – Москва.
9. Томахин Г.Д. (1988). Теория перевода. – Москва.
10. Федоров А.В. (1968). Основы общей теории перевода. – Москва, 1968.
11. XolmanovaZ., Saidaxmedova O., Nurullayeva O. (2018). Lingvokulturologiyaga oid tushunchalar tadqiqi. – Тошкент.
12. Черемисина Т.И. Функциональный аспект неассимилированных заимствований. – М., 1983. С.27.
13. Ўзбек совет энциклопедияси (1978). – Тошкент.
14. Ўзбек тилининг изоҳли луғати (2006). 1-жилд. – Тошкент.
15. Ўзбек тилининг изоҳли луғати (2007). 3-жилд. – Тошкент.
16. Ўзбек тилининг изоҳли луғати (2008). 5-жилд. – Тошкент.